

Els catàlegs de paisatge de Catalunya

Joan Nogué, catedràtic de Geografia Humana de la UdG
i director de l'Observatori del Paisatge

Els catàlegs de paisatge de Catalunya, creats per la Llei del paisatge, determinen la tipologia dels paisatges de Catalunya, els seus valors i estat de conservació, els objectius de qualitat que han de complir i les mesures per assolir-los. Són, per tant, les eines que ens permeten conèixer com són els paisatges catalans, quins valors tenen, com evolucionen en funció de les actuals dinàmiques econòmiques, socials i ambientals i, a través dels objectius de qualitat paisatgística, quin tipus de paisatge volem i com podem assolir-lo.

El principal objectiu dels catàlegs de paisatge és contribuir a la incorporació del paisatge en el planejament territorial, principal-

ment en els plans territorials parcials, però també en els plans directors territorials i en els urbanístics. A més, són útils per a la definició de polítiques i estratègies sectorials com, per exemple, les polítiques agràries o les polítiques de promoció turística associades al paisatge. Els catàlegs són una eina nova a Catalunya i amb molt pocs precedents a escala internacional.

“Els catàlegs defineixen uns objectius de qualitat paisatgística per a cadascun dels set àmbits territorials i per a cada unitat de paisatge. Els objectius de qualitat paisatgística són la declaració de les preferències paisatgístiques de la societat, tenint present l'opinió dels ciutadans a partir de mecanismes de participació ciutadana.”

Dels objectius de qualitat de cada un dels catàlegs es desprenen criteris i mesures molt concretes amb la finalitat d'orientar la planificació territorial i sectorial.

Objectius de qualitat paisatgística

Els catàlegs defineixen uns objectius de qualitat paisatgística per a cadascun dels set àmbits territorials i per a cada unitat de paisatge. Els objectius de qualitat paisatgística són la declaració de les preferències paisatgístiques de la societat, tenint present l'opinió dels ciutadans a partir de mecanismes de participació ciutadana. Amb els objectius es pretén respondre a la pregunta “quin paisatge volem?” Els objectius de qualitat de cada un dels catàlegs són coherents amb els objectius generals de qualitat paisatgística que l'Observatori del Paisatge ha definit per a tot Catalunya. A grans trets, aquests objectius persegueixen:

Paisatges ben conservats, ordenats i gestionats, independentment de la seva tipologia i del seu caràcter.

Uns paisatges heterogenis, que reflecteixin la rica diversitat paisatgística del país i que s'allunyin de l'homogeneïtzació i la banalització.

Uns paisatges vius i dinàmics, capaços d'integrar les inevitables transformacions territorials sense perdre la idiosincràsia.

Uns paisatges sempre respectuosos amb el llegat del passat.

Uns paisatges que atenguin la diversitat social i contribueixin al benestar individual i social de la població.

Consulta i participació pública

Els catàlegs de paisatge es caracteritzen pel fet d'integrar la participació pública com a eina per a la implicació de la societat en la gestió i planificació del seu paisatge. És habitual que l'anàlisi del paisatge el facin especialistes, però el Conveni europeu del paisatge insisteix en la importància que té la implicació dels ciutadans i dels agents econòmics en les decisions relacionades amb la protecció, gestió i ordenació del paisatge. En aquest sentit, la participació de la població en els catàlegs és bàsica tant per conèixer les preferències paisatgístiques dels ciutadans com per identificar els valors del paisatge més intangibles, imperceptibles des de l'anàlisi de la cartografia existent o des del treball de camp, però imprescindibles per analitzar el paisatge de manera integrada i percebre'n tots els matisos. Per captar el màxim de visions diferents sobre un mateix paisatge, la consulta pública dels catàlegs es realitza a diversos nivells, que van des de l'entrevista en profunditat als principals agents del paisatge fins a una enquesta al web dirigida a la població en general i sessions de treball sobre el passat, present i futur d'un determinat paisatge.

Ambit d'aplicació

Inspirats en el Conveni europeu del paisatge, l'àmbit d'aplicació dels catàlegs és el conjunt del territori de Catalunya i no només les àrees excepcionals. Els catàlegs no exclouen cap territori, sinó que analitzen els paisatges naturals i urbans, passant pels rurals i periurbans. Per afavorir la incorporació del paisatge en el planejament territorial, l'abast territorial dels catàlegs es correspon amb el de cadascun dels àmbits d'aplicació dels set plans territorials parcials. Són: Alt Pirineu i Aran, Camp de Tarragona, comarques centrals, comarques gironines, Regió Metropolitana de Barcelona, Terres de l'Ebre i Terres de Lleida. Fins al moment, l'Observatori del Paisatge, organisme responsable de l'elaboració dels catàlegs de paisatge, ha presentat al Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya els corresponents al Camp de Tarragona i a les Terres de Lleida. Actualment s'estan elaborant els de l'Alt Pirineu i Aran, comarques gironines, Regió Metropolitana de Barcelona i Terres de l'Ebre i només queda per iniciar, per tant, el catàleg de l'àmbit de les comarques centrals, que estarà acabat a finals del 2008.

Metodologia

La magnitud del projecte ha fet necessària la creació d'equips de treball específics per a cada un dels catàlegs. Els equips, formats per especialistes en els àmbits de l'anàlisi del paisatge, la participació ciutadana i la planificació territorial, treballen sota la coordinació i supervisió dels tècnics de l'Observatori del Paisatge. Abans d'iniciar l'elaboració dels catàlegs, l'Observatori del Paisatge va redactar un document, amb el nom de *Prototipus de catàleg de paisatge*, que resumeix la metodologia i els procediments que han de seguir els equips en l'elaboració dels set catàlegs de paisatge.

La metodologia d'elaboració dels catàlegs de paisatges es basa en cinc fases, que són:

Identificació i caracterització del paisatge.

Avaluació del paisatge

Definició dels objectius de qualitat paisatgística.

Establiment de directrius, mesures i propostes d'actuació.

Establiment d'indicadors de seguiment.

Els catàlegs inclouen moltíssima informació, que es fa difícil de sintetitzar en un text tan curt. Ara bé, d'acord amb la Llei del paisatge de Catalunya, els continguts mínims que han d'incorporar són:

Inventari dels valors paisatgístics presents a cada àrea.

Enumeració de les activitats i processos que incideixen o han incidit de manera més notòria en la configuració actual del paisatge.

Assenyalament dels principals recorreguts i espais des dels quals es percep el paisatge.

Delimitació de les unitats de paisatge.

Definició dels objectius de qualitat paisatgística per a cada unitat de paisatge.

Proposta de mesures i accions necessàries per assolir els objectius de qualitat paisatgística.

Les unitats de paisatge, una peça fonamental per a la planificació

El primer resultat dels catàlegs de paisatge és l'obtenció d'un mapa d'unitats de paisatge o de paisatges de Catalunya, mapa del qual, per sorprenent que pugui semblar, encara no disposàvem. La divisió en unitats de paisatge facilita la comprensió i visualització de l'estructura i el funcionament general del territori i de la diversitat paisatgística existent en cada un dels àmbits d'aplicació dels catàlegs de paisatge. Disposar d'aquest mapa, a més, és molt important, perquè, un cop completat, constituirà una eina fonamental per a la planificació territorial i sectorial, així com una eina pedagògica molt poderosa perquè la societat catalana en general prengui consciència del paisatge on viuen, dels seus valors i dels seus riscos.

